

МЕТОДИЧНА ТИПОЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ЖАНРІВ У НАВЧАННІ АНГЛОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО-ЗОРІЄНТОВАНОГО ПИСЬМА

Стаття присвячена проблемі навчання професійно зорієнтованої англомовної письмової комунікації майбутніх фахівців видавничої галузі. Окреслено причини, які зумовлюють потребу в дослідженні методичної типології журналістських жанрів. Звернуто увагу на компоненти системи навчання іноземної мови професійного спрямування, а також на формування іншомовної професійної комунікативної компетентності за допомогою якої журналіст реалізує професійні функції. Розглядаються поняття жанру та жанрової компетентності, їх місце у навчанні писемного мовлення. Сконцентровано увагу на доцільності використання жанрового підходу в переході від еліптичного до деталізованого, розвинутого письма на початковій стадії навчання. Визначаються основні уміння писати зрозумілі, деталізовані тексти, які пов'язані з професійною сферою, ефективність розвитку умінь забезпечується жанровим підходом до навчання майбутніх фахівців професійно зорієнтованого англомовного письма. Для обґрунтування методичної типології надано короткий аналіз тих журналістських жанрів, написання яких доцільно навчати студентів початкового етапу бакалаврату.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, методична типологія, деталізоване письмо, жанровий підхід, жанрова компетентність, інформаційні жанри.

Постановка наукової проблеми. Навчання професійно зорієнтованої письмової комунікації значною мірою залежить від визначення змісту навчання, його предметного та процесуального компонентів. Ефективність розвитку умінь іншомовної компетентності у письмовій мовленнєвій діяльності зумовлюється конкретизацією змісту навчання шляхом аналізу професійних компетентностей майбутніх фахівців, виокремленням умінь необхідних і достатніх для досягнення рівня B2, розробки методичної типології мовленнєвого матеріалу.

Аналіз досліджень проблеми. До мовленнєвого матеріалу у навчанні професійно зорієнтованого письма відносять тексти різних типів і жанрів. За останні роки намітилась тенденція до дослідження парадигми текстів, які знаходяться на межі між рекламними та інформаційними текстами. Загальною рисою таких текстів є розподіл їх функціонального навантаження між рекламною та інформаційною функціями. Тексти масової комунікації це не просто засіб відтворення подій, а спосіб активного впливу на свідомість споживачів інформації.

Дослідження текстів у комунікативно-прагматичному аспекті зумовлює виникнення нових підходів до проблеми класифікації текстів, до аналізу їх структури та вивчення функціонально-стилевих, функціонально-прагматичних та інших параметрів. Визначення тексту та його характеристики зустрічаємо в роботах Н. С. Валгіної, І. Р. Гальперіна, Ф. С. Бацевіча, І. М. Кочан, Є. С. Кубрякової, В. А. Кухаренко, Л. І Мацько, Г. Г. Почепцова, Т. В. Радзієвської, О. О. Селіванової, Т. ван Дейка та ін. Проведений аналіз наукової літератури показує, що текст будується за закономірностями, які визначаються його функціональним стилем та жанровим різновидом. Вибір та організація мовного матеріалу в текстах залежить від загальної направленості текстів, аудиторії, на яку скерована дія тексту та прагненням автора покращити зміст тексту.

Мета статті полягає в обґрунтуванні ефективності жанрового підходу у формуванні у майбутніх фахівців видавничої справи іншомовної компетентності у письмі шляхом конкретизації змісту навчання та розробки методичної типології жанрів для розвитку умінь деталізованого письма.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст навчання професійно зорієнтованої письмової комунікації є зумовленим професійними компетентностями майбутнього фахівця, функціями, які він виконуватиме у професійній діяльності та вміннями, необхідними і достатніми для виконання цих функцій. Для визначення професійного компоненту змісту навчання іншомовної професійно зорієнтованої письмової мовленнєвої діяльності було

проаналізовано освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) фахівця з видавничої справи та редагування, та фахівця-рекламіста, які відносяться до галузі 061 – «Журналістика». Результати аналізу подано в Таблиці 1.

Таблиця 1 Аналіз ОКХ Бакалаврату 061 – «Журналістика».

Галузь 061 – «Журналістика».	Функції	Професійні компетентності	Уміння
Бакалавр з видавничої справи та редагування	Інформації та телекомунікації; видавнича діяльність; видання книг, періодичних видань та інша видавнича діяльність; видання довідників і каталогів ; видання газет; видання журналів і періодичних видань; надання інформаційних послуг; діяльність інформаційних агентств; діяльність організацій.	- Здатність розробляти оригінал-макет газети/журналу, створювати сайт в інтернеті, визначати і структурувати в них рубрики та добірки. - Зчитувати/вчитувати і звіряти видавничі оригінали. - Організовувати підготовку, презентацію і поширення інформації про друкований і електронний видавничий продукт із застосуванням рекламних і піар-технологій. - Володіти основними прийомами створення інформаційного продукту. - Редагувати власний інформаційний продукт.	-Оцінити якість інформаційного продукту, його комунікативну ефективність. - Визначити комунікативну мету інформаційного продукту. - Збирання інформації на конференціях. - Володіння мовою ЗМІ. - Дотримання головної теми. - Володіння логікою викладу та дотримання стилю викладу. - Володіння композицією відповідних жанрів. - Уміння створювати інформаційний продукт. - Поліпшення змісту текстового матеріалу та дизайну.
Бакалавр з реклами і зв'язків з громадськістю	Інформації та телекомунікації; виготовлення інформаційної та рекламної продукції; діяльність інформаційних та рекламних агентств; діяльність громадських організацій.	- Відображати та аналізувати актуальні суспільно-політичні, економічні та культурні події, процеси та явища сучасності. - Створювати рекламний та інформаційний продукт. - Розширювати лексико-граматичний мінімум у виробничих умовах, опрацьовуючи професійно-орієнтовані іншомовні (друковані та електронні) джерела за допомогою відповідних методів. - Здійснювати читання професійно-орієнтованої та іншомовної літератури, використання її у соціальній та професійній сферах. - Використовувати інформаційні технології для обробки іншомовних професійно-орієнтованих джерел. - Здійснювати письмові контакти в ситуаціях професійного спілкування.	- Оцінити якість рекламного продукту, його комунікативну ефективність. – Визначити комунікативну мету рекламного продукту. - Уміння створювати рекламний продукт. - Дотримання головної теми. - Володіння логікою викладу та дотримання стилю викладу. - Володіння композицією відповідних жанрів. - Поліпшення змісту текстового матеріалу та дизайну.

Зазначається, що професійна компетентність журналіста передбачає знання гуманітарних, соціально-економічних, фундаментальних, професійно зорієнтованих дисциплін. Для майбутнього фахівця важлива сформованість комунікативної компетентності за допомогою якої журналіст реалізує професійні функції. Особливу увагу надаємо розвитку професійних вмінь, індивідуально-психологічних особливостей індивіда через особистісний та професійний досвід.

Системність у реалізації компетентісного підходу в навчанні іноземних мов професійного спрямування зумовлена, перш за все міжпредметною інтеграцією професійних та іншомовних комунікативних умінь. Аналіз ОКХ засвідчив, що до таких інтегрованих умінь належать уміння створювати та редагувати інформаційний та рекламний продукт.

На основі сучасних міжнародних вимог випускник ВНЗ (за рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань освіти (1998)) має володіти навичками і вміннями створювати тексти різного ступеня складності, які відповідають певному стилю та жанру писемного спілкування. Рамкова програма (2005) конкретизує вимоги до володіння писемним мовленням для рівня **B2** [5]. *Основним умінням визначається уміння писати зрозумілі, деталізовані тексти різного спрямування, які пов'язані з особистою та професійною сферами.* Згідно рівневого підходу до організації навчання студенти 2-го курсу знаходяться на переламі від рівня B1 до B2, від навчання загальної та загальнонаукової лексики до навчання професійно орієнтованого лексичного матеріалу. Відтак, саме на цьому етапі навчання слід шукати ефективні шляхи переходу від еліптичного до деталізованого, розвинутого письма.

Ефективність такого переходу забезпечується жанровим підходом до навчання писемного мовлення. Для майбутніх фахівців з редагування та видавничої справи жанрова компетентність є неодмінною складовою професійної компетентності. Студентам читаються курси з дисциплін: Основи журналістики, Інтернет-журналістика, Електронні видання, Теорія

реклами, Основи редагування, Теорія та методика рекламної та PR творчості, в рамках яких вони вивчають різні публіцистичні інформаційні та аналітичні жанри та набувають знань щодо структури та мовностилістичних особливостей цих жанрів українською мовою, тому цілком логічною видається думка про формування жанрової англомовної компетентності у читанні і на її основі розвиток умінь написання тексту певного жанру.

Баклаженко Ю. В. підкреслює, що найбільший вплив на успішність навчання має поєднання пізнавального інтересу до предмета та професійної мотивації [1]. Зовнішні мотиви включають широкі соціальні мотиви, вузькі соціальні мотиви та позиційні мотиви, а внутрішні мотиви включають пізнавальні, навчальні та мотиви самоосвіти, але вже на другому курсі провідну роль посідають професійні мотиви [1]. Проблеми формування професійної компетентності журналістів засобами іншомовних періодичних видань були досліджені в роботах І.М.Чемерис. Компетентність визначено як складне особистісне новоутворення, що означає практичну готовність та здатність здійснювати діяльність в певній фаховій галузі, а професійна компетентність передбачає оволодіння знаннями, уявленнями, навичками, мотивами, цінностями, досвідом здійснення діяльності [8]. Отже, професійна компетентність журналіста складається із мотиваційної та операційної сфер та передбачає знання гуманітарних, економічних, фундаментальних, професійно зорієнтованих дисциплін; сформованість комунікативної компетентності, за допомогою якої журналіст реалізує професійні функції; набуття фахівцем професійних вмінь, індивідуально-психологічних особливостей індивіда через особистісний та професійний досвід [8].

Формування жанрової компетентності виявляється у вмінні дотримуватися комунікативних норм об'єктивного відображення змісту ситуації, використанні мовленнєвих зразків, словосполучень, сталих зворотів, термінів, а також знання відповідності між складом інформації та типом висловлювання. Шевніна Л. Є. визначає, що до складу жанрової компетентності відносять три основні компоненти: 1) лінгвістична

компетенція; 2) предметна компетенція; 3) прагматична / стратегічна компетенція [9].

Ефект жанрового очікування є важливим фактором формування читацьких інтересів і задоволення читацьких потреб, адже “журналіст мусить навчитися бачити дійсність очима жанру, оскільки зрозуміти цю саму дійсність можна лише у зв’язку з певними способами її вираження” [3]. Жанровий підхід розглядає мовлення в соціальному контексті й уможливорює визначення необхідних жанрів, послідовності роботи з ними й оволодіння способами утворення текстів різних типів. Слід зазначити, що не існує універсального визначення жанру. Так, Михайлин І. Л. визначає жанри, як комунікативні канали для певного роду інформації, і будь-який журналістський задум здобуває втілення у формі певного жанру [3]. Слід також зазначити, що жанри є функціонально-стилістичними єдностями, складовими підстилю функціонального стилю, які характеризуються певним способом відображення дійсності з притаманними їм релевантними характеристиками, єдністю структурної і композиційної організації [6].

Назаренко Г. І. вважає що жанр це – тип, рід твору, який відзначається особливими, тільки йому властивими рисами й ознаками щодо композиції, структури, образних засобів і творчих прийомів, мови і стилю викладу і лежить в основі рішення будь-якої творчої задачі [4]. Аналіз різних трактувань дозволив виокремити структурну, композиційну, мовностилістичну єдність як основну ознаку жанру. Оволодіння жанровими законами пов’язане передусім з баченням структури тексту. Якщо майбутній журналіст буде добре розуміти й виразно бачити структурні елементи, з яких складається жанр, то він зможе на цій підставі успішно розв’язати завдання створення тексту. Кожен, хто навчається журналістиці, вивчає систему жанрів, без якої не можливо досягти рівня професіоналізму.

Як зазначалось раніше, основним умінням для рівня В2 визначається вміння писати зрозумілі, деталізовані тексти різного спрямування, які пов’язані з особистою та професійною сферами, і ефективність розвитку

цього уміння забезпечується жанровим підходом до навчання майбутніх фахівців професійно зорієнтованого англомовного письма. Проте досягнення ефективності можливе лише за умови науково обґрунтованої методичної типології жанрів, яка передбачає послідовний перехід від еліптичного до деталізованого, розвинутого письма. Для обґрунтування методичної типології надамо короткий аналіз тих журналістських жанрів, написання яких, на нашу думку, доцільно навчати студентів початкового етапу бакалаврату.

Розуміючи методичну типологію жанрів як послідовність від простого до складнішого, розпочнемо аналіз з анонсу як жанру, якому притаманна еліптичність викладу і який є повідомленням про майбутні заходи і події. Основна мета анонса дати коротку, але об'єктивну інформацію про головні сторони запланованої події, про найбільш важливі передумови і етапи. До структури анонсу входять: **логотип; заголовок / тема події; час, число, місце проведення події; учасники події; інформаційний блок** про важливі та цікаві деталі майбутньої події; **адреса, телефон, електронна пошта.**

Наступною ланкою у виділеній нами послідовності жанрів у навчанні є замітка, основою якої є новина, яку журналіст описує, відповідаючи на запитання: "що?", "де?", "коли?", "хто брав у цьому участь?", "як це трапилось?". Кузнецова О. Д. вважає, що замітка має виконувати такі соціальні функції:

- інформувати про факти, події, ситуацію, умови, аудиторію ЗМІ;
- регулювати суспільне, сприяти пошуку, прийняттю рішень читачами;
- сприяти самоосвіті аудиторії ЗМІ та виховувати читача;
- рекламувати товари, послуги, ноу-хау;
- сприяти поширенню культури в усіх сферах суспільного життя [2].

Для різновидів заміток характерні такі жанрові ознаки, як: актуальність, новизна інформації, суспільна значимість, точність, емоційна стриманість, дохідливість викладу, надзвичайна оперативність. Також слід виділити основні новини про факти, події, заходи, діяльність, планування, пригоди,

явища, що стають предметом відтворення у замітці. Необхідно також зазначити, що замітка не повинна містити думки автора, тобто вона називає основні ознаки події, що сталася, щоб читач отримав загальне уявлення про неї. Логіко-структурна будова замітки, як правило, включає такі частини:

Заголовок.

Підзаголовок, залежить від манери подачі інформації у виданні.

Лід, перший абзац журналістського тексту, який несе в собі потужний інформаційний заряд. Виділяють дві функції ліду: інформаційну і мотивуючу.

Основна частина (у якій повідомляються подробиці і уточнюються названі в ліді факти).

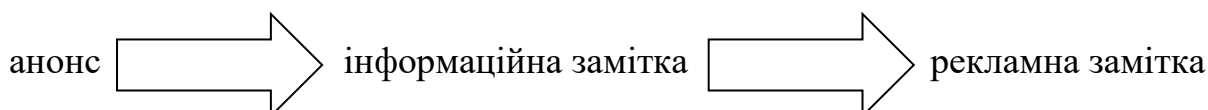
Додаткова інформація. Вставки, або довідкові кілька речень, що дозволяють доповнити матеріал цікавими відомостями.

Рекламна замітка більш докладно розповідає про рекомендовані товари або послуги. Ключова лексика реклами несе більше прагматичне навантаження, так як вона психологічно та емоційно налаштовує на прийняття пропозиції. Інформативна функція посилюється за рахунок детального опису характеристик події та товару. Правомірно зазначити, що в рекламних текстах варто досягти балансування інформативної функції та функції впливу. Виходячи зі стадій рекламної діяльності, а також мети і характеристик рекламного впливу, в структуру включаються такі елементи, як **слоган, вступна частина, інформаційний блок, довідкові відомості, ехо-фраза.**

Інформаційний блок, який ще називають основним текстом, виконує функції по заглибленню інтересу споживача до рекламного продукту, забезпечує комунікацію з потенційним споживачем за посередництвом детальної та достовірної інформації про товари або послуги, їх характеристики, особливості. Шляхом аргументації вигод, які отримає споживач внаслідок придбання рекламованого продукту, він покликаний сформувати бажання відвідати захід та купити товар.

Аналіз структури, композиції та мовностилістичних особливостей жанрів дозволив, визначити методичну типологію журналістських жанрів у навчанні англomовного професійно зорієнтованого письма від найбільш еліптичного жанру (анонс) до більш деталізованих і розвинених (інформаційна та рекламна замітка).

Рис. 1 Методична типологія журналістських жанрів у навчанні англomовного професійно зорієнтованого письма

У підсумку зазначимо, що, спираючись на освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ фахівця з видавничої справи та редагування, та фахівця-рекламіста), на рекомендації програми з АМПС щодо вимог до писемного мовлення рівня В2 та на аналіз структури, композиції та мовностилістичних особливостей жанрів ми обрали для навчання англomовного професійно зорієнтованого письма жанри анонсу, інформаційної замітки та рекламної замітки, в послідовності від еліптичних до більш розвинених в аспекті комунікативних завдань, структури та мовностилістичних характеристик жанрів.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Варто підкреслити, що використання анонсу, інформаційної та рекламної заміток на заняттях з іноземної мови підвищує ефективність формування як професійної так і іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, які навчаються аналізувати отриману інформацію та використовувати її в іншомовній професійно спрямованій писемній комунікації. Важливим питанням є питання відбору навчального матеріалу для навчання іншомовного професійного писемного мовлення і створенні сприятливих умов для освоєння матеріалу, мотивації та стимулювання інтелектуального розвитку та креативності студентів. Перспективи дослідження вбачаємо в укладанні методичної типології журналістських жанрів у навчанні

англомовного професійно зорієнтованого письма жанрів для повного циклу бакалаврату.

Джерела та література

1. Баклаженко Ю. В. Методика індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення майбутніх аналітиків систем. : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Юлії Вікторівна Баклаженко. – К., 2016. – 344 с.
2. Кузнецова О.Д. Диференціація заміток преси на види / Олена Дмитрівна Кузнецова // Зб. праць бібліотеки НАНУ ім. В.Стефаника. – 2015. – С. 127- 139.
3. Михайлин І. Л. Основи журналістики: [підручник]. / Ігор Леонідович Михайлин. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 496 с.
4. Назаренко Г. І. Журналістські жанри: інформаційні: Курс лекцій. / Галина Іванівна Назаренко – К.: КиМУ, 2006.– 169 с.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Бакаєва Г. Є., Борисенко О. А., Зуєнок І. І. та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005 – 119 с.
6. Синекон О. С. Методика інтерактивного навчання англійського писемного мовлення майбутніх фахівців з інформаційної безпеки з використанням комп'ютерних технологій : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 / Оксана Степанівна Синекон. – К., 2010. – 370 с.
7. Тертычный А. А. Жанры периодической печати / Александр Алексеевич. Тертычный. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 312 с.
8. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Інна Михайлівна Чемерис. – К., 2008. – 248 с.
9. Шевніна Л. Є. Формування жанрової компетенції в англійському діловому писемному мовленні майбутніх менеджерів туризму: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.02: «Теорія і методика навчання: германські мови» / Лариса Євгенівна Шевніна. – Одеса, 2012. – 251с.

References

1. Baklazhenko, Yuliyi. 2016. “*Metodyka indyvidualizaciyi navchannya anglijskogo profesijno oriyentovanogo pysemnogo movlennya majbutnix analitykiv system.*” PhD diss., Kyiv National Linguistic University.

2. Kuzneczova, Olena. 2015. "Dyferenciaciya zamitok presy na vydy." Zb. pracz biblioteky NANU im. V.Stefanyka.: 127- 139.
3. Myxajlyn, Igor. 2011. *Osnovy zhurnalistyky*. Kyiv. Centr navchalnoyi literatury.
4. Nazarenko, Galyna. 2006. *Zhurnalistski zhanry: informacijni: Kurs lekcij*. Kyiv. KyMU.
5. Bakayeva G. Ye., Borysenko O. A., Zuyenok I. I. ta inshi. 2005. *Programa z anglijskoyi movy dlya profesijnogo spilkuvannya*. Kyiv. Lenvit.
6. Synekop, Oksana. 2010. "Metodyka interaktyvnogo navchannya anglijskogo pysemnogo movlennya majbutnix faxivciv z informacijnoyi bezpeky z vykorystannyam kompyuternyx texnologij." PhD diss., Kyiv National Linguistic University.
7. Tertychnyj, Aleksandr. 2000. *Zhanry periodicheskoy pechati*. Moskva. Aspekt Press.
8. Chemerys, Inna. 2008. "Formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix zhurnalistiv zasobamy` inshomovnyx periodychnyx vydan." PhD diss., Kyiv. Instytut vyshhoi osvity APN Ukrainy.
9. Shevnina, Larysa. 2012. "Formuvannya zhanrovoyi kompetencyi v anglijskomu dilovomu pysemnomu movlenni majbutnix menedzheriv turyzmu." PhD diss., Pivdennoukrainskyj nacionalnyj pedagogichnyj universytet imeni K. D. Ushynskogo. Odesa.

Светлана Коломиец, Инна Антоненко. Методическая типология журналистских жанров в обучении англоязычного профессионально ориентированного письма.

Статья посвящена проблеме обучения профессионально ориентированной англоязычной письменной коммуникации будущих специалистов издательской отрасли. Определены причины, обуславливающие необходимость в исследовании методической типологии журналистских жанров. Обращено внимание на компоненты системы обучения иностранному языку профессионального направления, а также на формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности с помощью которой журналист реализует профессиональные функции. Рассматриваются понятие жанра и жанровой компетентности, их место в обучении письменной речи. Сконцентрировано внимание на целесообразности использования жанрового подхода в переходе от эллиптического до детализированного, развивающего письма на начальной стадии обучения. Определяются основные умения писать понятные, детализированные тексты, связанные с профессиональной сферой, эффективность развития умений обеспечивается жанровым подходом к обучению будущих специалистов профессионально ориентированного англоязычного письма. Для обоснования методической типологии дан

краткий анализ тех журналистских жанров, написанию которых целесообразно обучать студентов начального этапа бакалаврата.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, методическая типология, детализированное письмо, жанровый подход, жанровая компетентность, информационные жанры.

Svitlana Kolomiets, Inna Antonenko. Methodical typology of journalistic genres in teaching English professionally oriented writing.

The article is devoted to the problem of teaching English professionally oriented written communication of future specialists of the publishing industry. The reasons which determine the necessity/ need for research of the methodological typology of journalistic genres are outlined. The attention is paid to the components of professionally-oriented learning a foreign language as well as the formation of a foreign language professional communicative competence through which the journalist implements professional functions. The concepts of genre and genre competence, their place in the teaching of written speech are considered. The expediency of using the genre approach in the transition from an elliptical to a detailed, developed writing at the initial stage of the training is substantiated. The basic skills of writing comprehensible, detailed texts that are related to the professional sphere are determined. The effectiveness of the development of skills is provided by the genre approach to teaching the professionally oriented English writing of prospective professionals. In order to substantiate the methodological typology of journalistic genres for the development of the skills of a detailed writing, a brief analysis of genres is presented, the writing of which are advisable to teach students at the initial stage of the bachelor degree.

Key words: foreign communicative competence, methodological typology, detailed writing, genre approach, genre competence, information genres.